

Lille skat

af Martha Christensen

Den lille pige vågnede og fik øje på mørket. Det stod tæt omkring hendes seng, så hun måtte ligge lydhørt stille og trække vejret forsigtigt. Det var bedst at ligge helt stille, når mørket var der, så det ikke lagde mærke til hende og begyndte at bevæge sig og rumstere med lyde og gøre bange. Bedst at ligge helt stille.

Hendes skærpede sanser fortalte hende at det var det tidlige mørke, det der hed – det er aften endnu, læg dig bare til at sove. Der var mange slags mørke, det tætteste og sorteste var det sene mørke, det farlige, der hed nat. Det ensomste.

Den lille pige gik ikke i skole og kendte ikke klokken, men hun var god til at bestemme tiden, både dagens lange rytmiske bevægelse i den tomme lejlighed eller nede i gården og mørkets dybde og væsen. Dette var det tidlige mørke. Nede på gaden var endnu lyden af stemmer og skridt. Sporvogne og biler og knallerter. Omkring hende i ejendommen puslede det dæmpet af liv, en radio gik, en stol skrabede over gulvet og det brusede i rørene efter udskylningen i et toilet.

Da hun havde ligget lidt og holdt igen på åndedrættet, pustede hun prøvende ud og formede læberne til en hvissen, det var bedst at hviske, mørket brød sig ikke om, at man talte højt.

– Marju, hviskede hun – er du dér?

Og lidt efter – Kom over til mig.

Hun ventede. Somme tider kom Marju med det samme, men det kunne også vare lidt som hørte hun ikke eller var blevet borte.

– Marju, hviskede hun.

Så kom Marju og den lille pige krøb tæt ind til hende og lagde sine arme fast omkring hende og nu Marju var her, turde man tale lidt højt.

– Du skal ikke være bange, mumlede hun, det er ikke farligt. Du er jo en stor pige, du skal snart i skole. Du skal ikke være bange. Marju, jeg passer på dig.

Du ved da godt at mor gik i byen. Hun havde den fine kjole på og de høje sko og meget rødt på munden og kinderne. Hun kommer hjem til dig igen.

Den lille pige nikkede alvorligt ud i mørket.

– Jo, du ved godt, hun kommer hjem igen. Når det er rigtigt mørkt, kommer hun snart. Det er aften endnu, læg dig bare til at sove. Det er altfor tidligt, du vågner, Marju – det ved du da godt.

Nu skal du være en stor pige. Jeg vil ikke have, du tuder og skaber dig, jeg vil have, du ligger stille og er sød. Så kommer mor snart hjem igen til sin store pige, mor skal bare lidt ud i aften. Læg dig nu pænt til at sove, så varer det ikke så længe.

Du skal ikke være bange, Marju, det er bare mørkt, det er ikke farligt –

Den lille pige vendte sig forsigtigt om på den anden side og lukkede øjnene. Nede på gaden råbte en grov stemme op og en bil bremsede skingert.

– Du skal ikke være bange, hviskede hun.

Det rykkede engang i hendes krop, det sukkede langt og hivede, så blev åndedragene længere og dybere og munden åbnede sig lidt. Lydene i ejendommen blev sjældnere og hørte til sidst helt op og kun træværket gav sig knagende nu og da. Barnet sov igen og Marju forsvandt lydløst som hun var kommet. Marju, som kun den lille pige kendte og vidste om, Marju, der som en usynlig skygge fulgte nøglebarnet tæt i hælene dagen igennem og tavs lyttede til alle dets alvorlige ord, som lod sig kalde til både i det tidlige og det sene mørke, forsvandt, og det var kun barnet der vågnede ved den hvide eksplosion da lyset blev tændt. Det ramte hende skarpt i øjnene og blev så straks efter afløst af et knitrende mørke, der sødt og tungt duftende foldede sig nedover hende, mens hår kildede hende på halsen og hænder klappede og kærtegnede hende. Til lyset pludselig kom tilbage igen og den store mors skikkelse lå på knæ ved siden af sengen og den røde mund åbnede sig og begyndte at tale.

– Lille skat, lille skat. Nu bliver mor hjemme hos dig altid og alting skal blive helt, helt anderledes. Jeg skal blive hjemme hos dig og aldrig gå fra dig igen, sådan en dårlig, dårlig mor, som går fra sin lille skat. Forsømt dig har jeg men det skal blive anderledes. I morgen den dag skal du komme i en børnehave, mor skal følge dig hen et rigtigt morsomt sted, hvor du vil få det så godt, så godt. Nu skal vi rigtig have det rart med hinanden, for nu bliver mor hjemme hos dig hver eneste aften. Stakkels lille skat, som har ligget alene i mørket mens din mor kun har tænkt på sig selv. Gået

alene hele den lange dag. – Skammer mig – skammer mig – – anderledes –

Munden blev ved at tale mens øjnene smilede, store og bedrøvede.

– Skal du sove hos mor – skal du?

Den lille pige nikkede alvorligt og fulgte med øjnene alle moderens bevægelser, mens hun klædte sig af. I hendes korte erindring var der et billede af den samme situation, den store mor foldet sammen og på knæ ved hendes seng, og lidt længere tilbage, mere utydeligt og uklart, endnu eet og hun vidste af den måde, moderen var på, at den sidste far var forsvundet ud af deres verden og nu kom den gode tid, der ville vare til den næste. Det føltes tungt og godt og hun lod sig villigt løfte op og bære hen i den store seng. En varm erindring om, hvordan den var, lå og ventede på hende, og som havde disse andre perioder med den anden mor – hende med de strålende, urolige øjne, der bare skulle lidt ud i sin fine kjole og som forinden hastigt dækkede hende til og kyssede hende farvel – som havde de aldrig været, rullede hun sig sammen mod det bløde og varme, der var kommet hjem til hende og som også var mor.

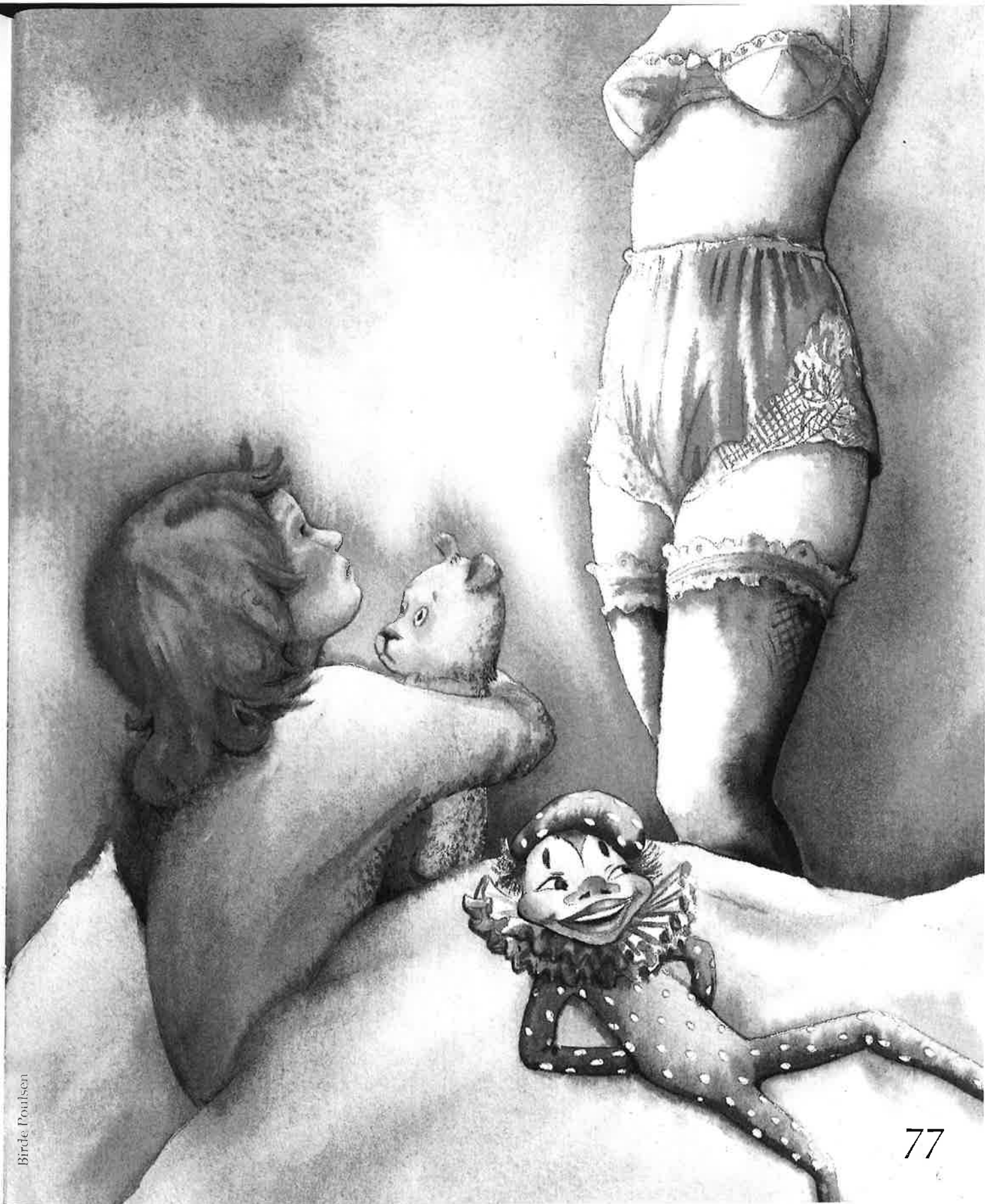
Hun sukkede dybt og mørket var mildt og venligt og ville hende ikke noget ondt.

Og moderen huskede sit løfte. Dagen efter tog hun den lille pige ved hånden og de gik ud sammen og da de havde været i mange fremmede huse med mange fremmede børn, var der noget der hed at der var plads og en knage hvor hendes frakke skulle hænge.

– Og kan du nu huske, at din frakke altid skal hænge her under æblet, sagde den fremmede dame med de store tænder og smilede og barnet nikkede alvorligt og kunne godt huske det. Hun græd ikke, da moderen gik, men fulgte lydigt med damen ind i stuen til alle børnene, hvor hun skulle have det morsomt.

– Du skal ikke være bange, Marju, hviskede det i hende, jeg passer på dig.

Hun var nem og gjorde, hvad de bad hende om, både damen med tænderne og de andre. Når de sagde, hun skulle komme hen til bordet og være med, kom hun. Når de sagde, hun skulle drikke sin mælk, gjorde hun det og hun sad stille og alvorlig og forstyrrede ikke, når der blev læst historier. Og da hun havde været der en tid, begyndte hun så småt at lege lidt med børnene og langsomt glemte hun både Marju og den nye far, der måtte komme engang. Ligesom hun glemte de sidste, der havde været. Ham med bolsjerne, der knipsede hende på næsen og kaldte hende lille stump og

ham med den smalle mund og den altid osende cigaret, ham der vippede utålmodigt med fødderne og sagde – Læg så den unge i seng, så vi kan komme afsted. Bag de to fortonede andre, næsten helt udviskede, fædre sig. Forskellige men med det fælles træk at de alle gjorde moderen til den mor, der lo meget og skulle lidt ud i aften.

Den lille pige gik alvorlig om i sin nye, gode tilværelse med forsigtige skridt og stille bevægelser, som var den ligesom mørket et væsen, man skulle passe på med og ikke gøre vred. Men om aftenen, når moderen klædt i sin træthed og sit almindelige hverdags-tøj satte sig i den store stol, rullede hun sig sammen på hendes skød som en kattekillings og spandt af velvære.

– Tivoli, sagde moderen, da det blev søndag, en søndag hvor hun var veloplagt og udhvilet – ja, jeg tror virkelig vi tager en tur i Tivoli i eftermiddag.

– Tivoli, gentog barnet forventningsfuldt og var glad for det festligt spraglede ord, skønt det ikke havde forbindelsestråde til noget kendt.

Men da hun gik der med den store mor fast i hånden, da havde det hele alligevel været der før, hun havde kun glemt at det hed Tivoli. Og hun kendte igen den stimende vrimmel af lange bukseben og lette, flimrende kjolekanter, de skinnende balloner, der vandrede i luften, hvinene, latteren og støjen. Og stemmen højt over hendes hoved med den ligesom syngende klang, der både var ny og fortrolig vendt tilbage.

– Skal mors lille skat have en is? En stor, dejlig iskage med flødeskum og syltetøj?

Hun nikkede. For det var sandt, isen hørte med. De stærke, smalle fingre lukket om den ene hånd og i den anden isvaflen, der kølede i halsen og dryppede store, gule dråber på jorden og hendes sko.

– Og karrusellen, huskede hun moderen på.

– Karrusellen, ja – sandelig skal du have en tur i den også.

Og lidt efter, overrasket – Men så har du jo været her før?

Moderen bragte hende frem til den og hun så alvorligt på den kæmpemæssige, snurrende spilledåse. Striber og pletter og farver og mærkelige figurer fløj forbi og drejede så langsommere rundt og blev til stærkt malede, kraftigt stejlede dyr med vidtåbne øjne og næsebor.

Moderen bøjede sig ned til hende, det smukke, tilbedte ansigt kom umådeligt nær, søndagsfint duftende.

– Skal det være hesten? Eller zebraen – eller giraffen måske? Du

må selv vælge, lige akkurat hvad du vil.

Så nær det store ansigt havde valget ingen hast, den lille pige ventede til alting var, som det havde været en anden gang og først da kanen med sædet til to standsede ud for hende, pegede hun på den.

– Skal det være kanen, skal jeg med – ja, så må jeg vel det.

Barnet smilede, da moderen lagde en beskyttende arm om hendes skulder og så bevægende nær kom denne anden gang, der havde været, at endog den lange, støvede hjemtur erindredes i glimt.

– Og skoene klemmer, hviskede hun lykkeligt.

Da lo den store mor ved siden af og gav hende et knus.

– Lille skat, hvor du vrøvler, de klemmer bestemt ikke. Nu kører vi – er det morsomt?

Næste søndag var det en lang, raslende tur med sporvognen og noget der hed Zoologisk have og en ny, stor isvaffel i den ene hånd og den store hånd betryggende om den anden. Og en enorm, grå masse, der bevægede sig på en indhegnet platform.

– Kan du se elefanten, lille skat, nynnede stemmen højt oppe fra – den spiser, den er sulten.

Det store dyr viftede med ørerne og løftede snablen og barnet trådte et hastigt skridt tilbage.

– Du er da ikke bange for den? Den kan ikke komme ud og mor er her jo og passer på dig.

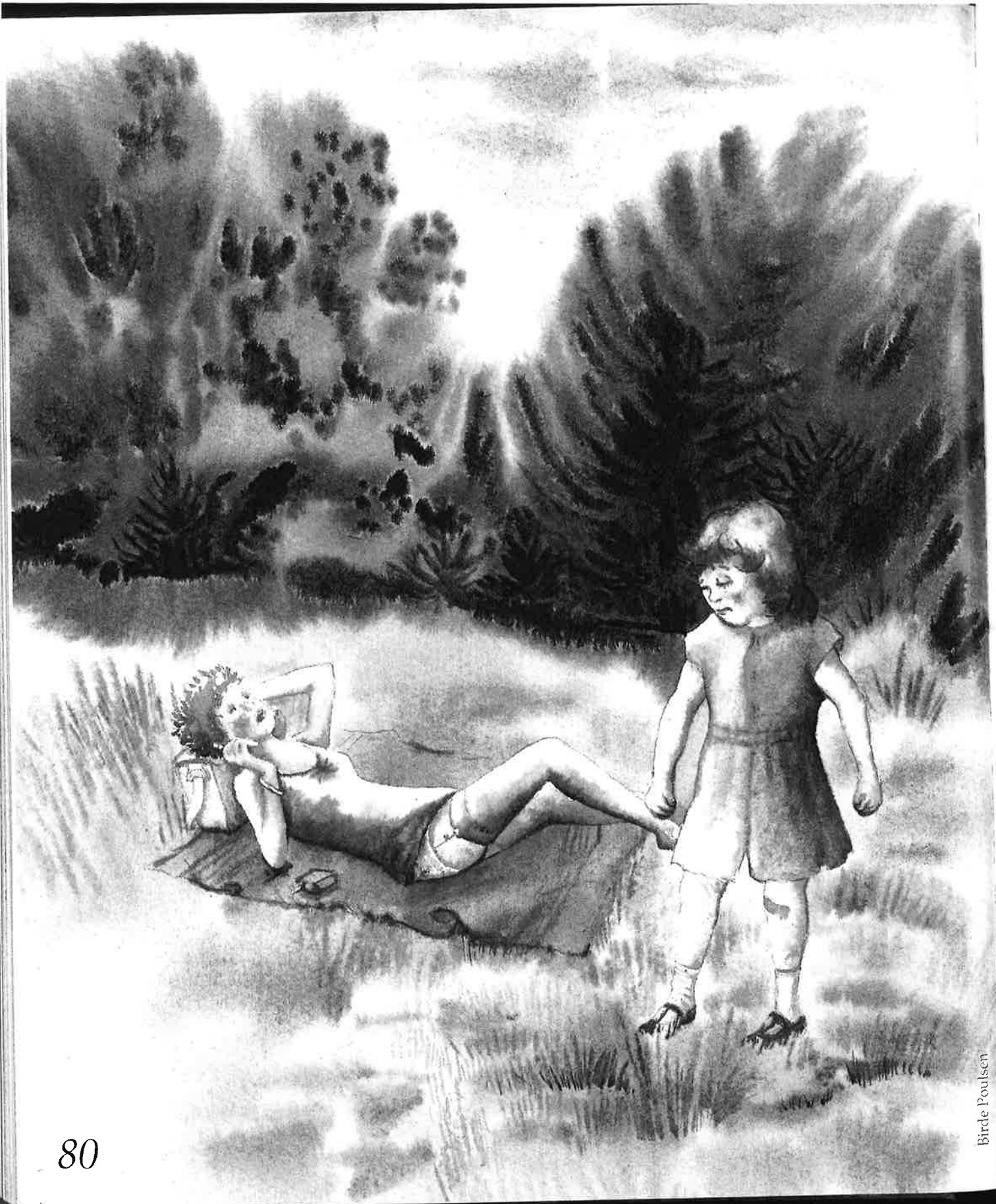
Om søndagen efter igen hed det Dyrehaven. Og S-tog og madpakke med. Og stadig var moderens stemme fuld af kærlige ord, men der var en hårfin nuance, en næsten uhørlig dissonans. Og en skygge af noget fjernt i blikket.

– Lille skat – kik ud ad vinduet. Og lad være med at sidde og se på mig hele tiden.

Den lille pige vendte sig lydigt mod vinduet og huse og træer og marker gled betydningsløse forbi. Hun fik ondt i nakken af at sidde med hovedet drejet til siden og moderen havde tændt sig en cigaret og hendes øjne var trætte og sørgmodige. De havde snakket om Dyrehaven det meste af lørdag eftermiddag og aften og barnet havde fået en ny kjole og en rød taske med lynlås. Hun pillede ved tasken og ønskede sig hjem til lejligheden og den store stol og eventyrbogen med de oprivende fortællinger.

– Kan du ikke gå lidt hurtigere, sagde moderen, da de endelig var der – jeg er sulten og det bliver nok regnvejr men vi skal have spist den mad når jeg nu har haft ulejligheden med at smøre den.

Det blev ikke regn men heller ikke rigtigt solskin, det blev et underligt vejr, der ikke var noget ved, men de fandt dog et sted at

være og moderen bredte tæppet ud og fandt maden frem.

– Lille skat, snakkede munden smilende – vi er i skoven. Er det morsomt og hyggeligt? Er du glad for at mor tager i skoven med dig?

– Ja, sagde den lille pige og skyllede den sammentrykte mad ned med lunkent sodavand.

– Ja, pokker ved, hvad du er – du siger ikke meget, gør du vel?

De blev hurtigt færdige med maden. Somme tider i de sidste uger havde det taget lang tid at spise, fordi moderen pludselig måtte bøje sig frem over bordet og klappe hende lidt på kinden eller purre op i det glatte, tynde hår og sige små fjollede, søde ting. Men i dag blev de hurtigt færdige. Da moderen havde pakket sammen igen, tændte hun en cigaret og lagde sig tilbage på tæppet med den ene arm under hovedet og så langt frem for sig, mundvigene trukket fortrydeligt en anelse nedefter.

– Det bliver nu alligevel rart, når du skal til at gå i skole og får nogle legekammerater, sagde hun.

Og lidt efter – Lille skat – kan du ikke gå lidt omkring og underholde dig selv. Bare i ti minutter.

Barnet, som havde siddet musestille, rejste sig lydigt og gik lidt bort og blev så stående og så tilbage på den udstrakte skikkelse.

– Mor vil gerne have fred nu, du er jo en stor pige – Plag mig nu ikke. Leg med dine ting – Mor skal lidt ud i aften, læg dig pænt til at sove –

Noget inde i den lille pige knyttede sig sammen til en hård, tung knude der sank og sank i hende. Tøvende vendte hun tilbage til moderen.

– Skal vi ikke snart hjem? bad hun.

– Hjem? Men herregud, barn, vi er jo lige kommet. Det er dog utroligt, som du er i stand til at kede dig.

Med en irriteret bevægelse rejste hun sig over ende og rakte så pludselig angergivent armene ud og trak barnet hen til sig.

– Lille skat, mumlede hun hjælpeløst og gned sin kind mod barnets – er der ikke noget ved det? – Ved du, hvad vi gør, vi finder et morsomt sted at drikke kaffe. Skal mors egen ven på restaurant og have en stor kop chokolade og kager, skal du? Kan du så hjælpe mor op?

Der kom et par regndråber, da de sad i den halvtomme restaurant med deres kaffe og chokolade, de knustes mod ruderne og trak hver sin smalle stribe efter sig nedad glasset. En jukebox spillede de sidste plader og en lattermild servitrice underholdt sig med et ungt selskab.

Moderens ene fod vippede takten til musikken, hun drak sin kaffe i små slurke mens blikket gik på strejftogt i lokalet og standsede et sted bag den lille piges stol. Pigen mærkede det smil, der ikke gjaldt hende, mærkede hvordan det ligesom forplantede sig til hele moderens krop og fik alt på hende til at smile på den måde, som hørte sammen med den fine kjole, de høje sko og de travle, urolige hænder. Hun gjorde et lille, mislykket forsøg på at fastholde den store, varme mor.

– Du sagde, der var dyr i skoven. Du sagde. Vi har ikke set dyrene.

– Hvilket, svarede moderen adspredt – åh, dyrene – de er der virkelig også. Somme tider. Vi har bare ikke set nogen.

Hun lo en høj, perlende latter og fortsatte med en fornyet åndeløs livlighed i stemmen – smager chokoladen godt, lille skat – er det en god kage, mor har købt til dig?

Hun svarede ikke, for ordene var ikke til hende og moderen havde allerede glemt dem og sad med en cigaret mellem fingrene, som hun ventede lidt med at tænde.

Den lille pige blev ikke forundret, da et skjorteærme strakte sig ind over hendes skulder og en lighter knipsede en gul flamme mod den hvide cigaret. Hun vidste uden at se op at en ny far stod bag hendes stol og sænkede sit blik dybt i moderens.

De var tre, der gik tilbage til stationen, langsomt slentrende, for nu var vejret blevet pænere og solen kommet frem. Barnet holdt i moderens kjole og højt over det legede voksne stemmer med hinden og smil krydsede frem og tilbage. Den nye far var med i toget et stykke af vejen hjem, han sad på sædet overfor og så på moderen, når hans blik ramte pigens, så hun alvorligt tilbage og han trak det til sig igen og opgav det imødekommende smil.

De tog en taxa hjem for de havde tralvt, moderen havde travlt. Med hurtige hænder fik hun aftensmaden færdig og sat på bordet og skyndede på barnet, de kunne dog vel ikke sidde og spise i timevis. Med hurtige, urolige hænder fik hun bordet ryddet igen og opvasken til side og barnet klædt af.

– Vi nøjes med en lille vask i aften, du kan ikke være særlig snavset.

Og så lå den lille pige igen i sin seng og fulgte med store, åbne øjne alle de rastløse bevægelser, der markerede moderens forandring fra et almindeligt, nyttigt insekt med beherskede farver til en strålende sommerfugl. Fulgte hver lille del af det omfattende ritual, taknemlig for hver ting som skubbede adskillelsen lidt længere ud.

– Mor skal lidt ud i aften, var der blevet sagt ved det hastige aftensmåltid og hun havde nikket og fundet bemærkningen overflødig. Naturligvis skulle hun ud. Ikke blot i aften, men så længe den nye far var der, ventende et sted udenfor. Det skred, som var sket i moderens verden, var også sket i hendes, den var igen centraliseret om toiletbordet og moderens ryg, det store spejl og bevægelserne derinde, det optagne ansigt med de strålende øjne.

Den mor, som hun også kendte, ja, som hun vel kendte bedst men bare næsten havde glemt igen, rejste sig og børstede et par hår af sine skuldre, betragtede nøje endnu engang resultatet af sine anstrengelser og slukkede over toiletbordet. Så vendte hun sig mod barnet og blev stående og så et øjeblik ud, som skulle hun bryde i gråd. Langsomt gik hun hen mod sengen, løftede armene og lod dem synke igen og bøjede sig og kyssede den lille pige let på panden.

Det duftede omkring hende af alle moderens fine dufte og hun lå stille med armene på dynen og vidste at moderen ikke ville have sit tøj krøllet eller den kunstfærdigt opsatte frisure bragt i uorden. Nu kom det med at være en stor pige og læg dig pænt til at sove, så varer det ikke så længe. Den smukke røde mund åbnede sig allerede for at slippe ordene ud og barnet ventede roligt og voksent på dem. Men det var de forkerte ord, der kom. Med en forkert stemme, som hverken rigtigt tilhørte den ene eller den anden mor.

– Lille skat, sagde det forpint og ulykkeligt – lille skat.

Så var lyset slukket og moderen gået. Skohæle klappede over gulvet i entreen og låsen smækkede. Den lille pige kikkede ud i mørket. Det var det tidlige mørke og gennem det åbne vindue kom alle aftenens lyde op til hende. En bil startede og kørte bort og der var længe til moderen kom tilbage.

– Marju, kaldte hun forsigtigt – Marju, er du der –?